

ČLANCI

MEDIMURSKI ORGULJASI

Ivan Kozjak

Miroslav Vuk, Zagreb

Tijekom 1919. godine otišli su iz međimurskih osnovnih škola i posljednji mađarski učitelji, a zamijenili su ih novopridošli hrvatski. Po odlasku mađarskih učitelja, koji su redovito bili i školovani orguljaši — kantori, iako svi nisu vršili tu dužnost, neke međimurske župe ostale su bez orguljaša. Naime, neki novopridošli hrvatski učitelji nisu znali svirati orgulje, a upravo u ono vrijeme bio je u Međimurju najpotrebniji učitelj-orguljaš. Nakon prvog svjetskog rata, kad se nastojala probuditi hrvatska nacionalna svijest međimurskog puka, djelotvoran način za to bilo je sviranje i pjevanje hrvatskih crkvenih i međimurskih pučkih crkvenih popijevaka, pa je učitelj-orguljaš popijevkom nenametljivo mogao usmjeravati puk u željenom pravcu. Tako su u suradnji sa svećentvom i orguljašima iz Bervarove škole neki novopridošli učitelji i ostali intelektualci uspjeli potisnuti mađarski jezik iz bogoslužja u prvim poratnim godinama.

Međutim, u isto vrijeme, dok se Međimurje i Međimurci bude iz svog nacionalnog drijemeža, povratnici s raznih bojišta donose u Međimurje klice novih ideologija, a nova vlast pokušava i nastavlja ugušiti osjećaj hrvatstva kod većine Međimuraca, što Mađarima stoljećima nije uspjelo. Počeli su se progoniti hrvatski učitelji i premještati bez razloga i potrebe, otežavalo se njihovo prevođenje u više plaćevne razrede, za njihov rad i radne rezultate dijele im se loše ocjene samo da im se napakosti i da se obeshrabre.¹ U takvim su prilikama skoro svi novopridošli učitelji koji su znali svirati orgulje, iz bojazni za svoj opstanak, napustili orguljanje, pa su opet mnoge međimurske župe ostale bez orguljaša.

Ta pojava, da se u prepunim crkvama pjeva bez orgulja »na suho«, uznemirila je mnoge, a naročito novopridošle profesore na čakovečkoj učiteljskoj školi: prof. Ljuboslava Kuntarića i prof. Janka Slogara. Kuntarić je počeo izvan učiteljske škole, po međimurskim selima, tražiti bistrre »selske dečke« koji su imali razvijen glazbeni sluh i lijep glas, te ih je slao prof. Slogaru da bi kod njega u učiteljskoj školi slušali predavanja iz solfeggia, harmonije, povijesti glazbe i učili svirati harmonij, a kasnije i orgulje. Svrha toga nastojanja bila je da se čim prije popune ispražnjena orguljaška mjesta u pojedinim međimurskim župama. Upravo dolaskom prof. Kuntarića 1. studenog 1923. u Čakovcu je počeo bujati novi sadržajni kulturno-prosvjetni život, a u međimurskim selima nastaje življa gospodarsko-prosvjetna i vjersko-nacionalna djelatnost. Diljem Međimurja, skoro u svim ondašnjim selima, osnovao je Seljačke kreditne zadružne štedionice, održavao predavanja iz hrvatske povijesti, gospodarstva, zadrugarstva, okupljao je mladež u Hrvatski savez katoličke omladine — SKOM — itd. U tom svojem bogatom prosvjetiteljskom radu susreo je u Belici bistrog mladića Ivana Kozjaka, koga je također uputio u Čakovac prof. Janku Slogaru i Franji Pokazu. Potrebno je naglasiti da je odabrao pravoga!

Mladić Ivan, osim prirodne nadarenosti za glazbu, posjedovao je i neobičnu marljivost. Pokazao se odličnim učenicom kako u Čakovcu tako i u Zagrebu

u školi Polihymnia, gdje je dvije godine slušao predavanja prof. Dugana, Lucića, Lhotke-Kalinskog i drugih učitelja orguljanja, harmonije, kontrapunkta, propisa o crkvenoj glazbi i uvođenja u liturgiju. Po uspješnom završetku škole Ivan Kozjak je bio i ostao do danas jedan od najpoznatijih međimurskih orguljaša koji nisu bili učenici Bervarove orguljaške škole u Celju.

Ivan Kozjak nad grobom tragično preminulog župnika vlč. Stjepana Crnčeca

Rodio se 21. veljače 1911. u Belici u seljačkoj obitelji od oca Matije i majke Katarine. Nakon završetka osnovne škole ostao je na »gruntu« baveći se poljodjelstvom, a u suradnji s bratom Stjepanom, i kolarskim zanatom. Susret s prof. Kuntarićem promijenio mu je zvanje i on je postao zahvaljujući karakterističnom međimurskom upornom radu vrstan, poznat i priznat pučki orguljaš koji je dostojno zamijenio svojega predšasnika beličkog učitelja i orguljaša Ivana Božića 1935. godine. Tom zgodom ponovilo se ono što se uvijek događa kada domaći sin preuzima orguljanje u rodnom selu i župi, posebice kad svira u određeno vrijeme i one pučke crkvene popijevke koje su župljanima drage, koje smatraju za svoje. Naime, belička je crkva najednom postala sve punija starijih župljana, a na koru je bivalo sve više mladih. Cecilijanska ideja u crkvenoj glazbi, koju su mu već u Čakovcu usadivali u srce Kuntarić, Slogar i Pokaz, a u Zagrebu oplemenili Dugan, Lucić i Lhotka, nije mogla živjeti samo u mladom orguljašu Ivanu, nego se ona preko njega širila na sve vjernike i tada plodovi nisu mogli izostati. Hrvatska crkvena popijevka trajno se nastanila i ostala u župi Belica. Tako je običan seoski mladić, ratar i kolar, zahvaljujući u prvom redu svojem vlastitom naporu i upornosti, u svojoj misiji vratio hrvatsku riječ u crkvu i javni život, odakle je u minulim stoljećima, s više ili manje uspjeha, bila sistematski potiskivana i zabranjivana. Svakako da se tom uspjehu mladog orguljaša najviše radovao ondašnji župnik vlč. Pavao Košak.

Ivan Kozjak imao je, a i sada ima, prirodan pje-snički dar, profinjen osjećaj za rimovanje stihova u kojima izražava svoje osjećaje, želje, poruke. Kao liričar sve to spaja i stapa s izvornim pučkim napjevima ili svojim vlastitim melodijama.

Vrlo uspjele su mu pjesme ili popijevke koje je ishitrio za razne blagdane tijekom crkvene godine. Jedna od njih je i popijevka kojom je kao orguljaš »beličke fare na Novo leto po farnoj svetoj meši« čestitao svojim župljanima Novu godinu. Zanimljivo je da su upravo tu popijevku prihvatili svi susjedni orguljaši i pjevali je, kao i on, na Novu godinu. Međutim, kako je ona bila u većini slučajeva prenošena usmenom predajom, tijekom dosadašnjeg njezina života doživjela je nekoliko inačica, ili su joj izmijenje-ne neke riječi onako kako je kojem orguljašu odgo-varalo. Popijevka glasi:

NOVOLETNA SKOLNIČKA ČESTITKA

Umjereno

mf Si krš-čaj-ski lu-di o-vak
gda se dne-va ta-ko-vo-ga:
i ma-ju vre na-va-du,
No-vog le-ta fča-ka-ju.

mf Je-den dru-go-mu čes-ti-ta
i za-že-li do-bro se,
f srej-ču, zdra-vje, bla-go-slo-var,
k to-mu mir i ve-se-lje.

1. Si kršćajski ljudi ovak imaju vre navadu
gda se dneva takovoga, Novog leta fčakaju.
Jeden drugomu čestita i zaželi dobro se,
sreću, zdravje, blagoslova, k tomu mir i veselje.
2. I ja danas vam čestitam ar je došiel tav dan,
kršćeniki si skup ovdí, sako dobro želim vam!
Srejećom, zdravjem, blagoslovom, svetim mirom
saki čas,
v gori, polu i pri domu naj daruje sam Bog vas!
3. Se krivice oprostiti, to najprvič moramo,
Božu zapovest završiti, drage duše, očemo.
Ovo želi naš Kral mladi, šteri z neba došel k nam
s zdravjem, srejećom, blagoslovom kaj nadeli vas
on sam.
4. Neštérni su danas leto s nami sem dohajali,
a po tem je s plačem jesmo do groba sprevajali.
Zestati se s nami nigdar vu 'vi cirkvi neće več,
zaprte su 'jive oči i skračena saka reč.
5. Zato, klečeč v poniznoči, mladog Krala prosimo
kaj bi pazil sakog od nas dok živimo na sveto.
Ako pak bi šteri od nas s toga sveta pozvan bil,
naj mu otpre vrata neba i kre sebe nastani!

Zahvaljujući njegovim roditeljima i stricu Vinku, on je jedan od dvojice međimurskih orguljaša koji je sačuvarao čuvenu popijevku od svete Barbare što ju je Ana Katarina Zrinska stavila u svoj molitvenik PUT-NI TOVARUS, 1661. godine. Isto tako, zahvaljujući Ivanu Kozjaku sačuvala se do naših dana rukopisna pjesmarica (II dio) vlč. Antona Lucija? sa 60 crkvenih popijevaka.

BILJEŠKE:

1. Prof. Ljuboslav Kuntarić:

Povijest čakovečke učiteljske škole od 22. II. 1919. do mađarske okupacije 1941. god.

Rukopisni separat str. 44. (Separat ima 127 stranica. Pisanje je dovršeno u Slavonskoj Požegi dne 30. kolovoza 1967.) — Ljuboslav Kuntarić rođen je 21. rujna 1898. u Slavonskoj Požegi. Osnovnu školu i 4 razreda klasične gimnazije završava u Požegi, učiteljsku školu u Osijeku i Zagrebu. Višu pedagošku školu u Zagrebu. U učiteljsku školu u Čakovcu dolazi 1. studenog 1923. godine i predaje hrvatski u sva četiri razreda u svim odjeljenjima, zatim zemljopis i povijest. Uz nastavnički rad u školi nastavlja i završava studij na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Vrlo je aktivan i izvan školske učionice. Po svim međimurskim selima osniva Hrvatske seljačke zadružne štedionice s neograničenim jamstvom. Održava predavanja o naprednom poljodjelstvu, voćarstvu, vinogradarstvu, govedarstvu, o hrvatskoj prošlosti i borbi Hrvata za svoju samostalnost kroz vjekove. Organizira po međimurskim selima »Hrvatska seljačka katolička omladinska društva« i glavni im je voditelj od 1927. pa sve dok ga nisu 1941. iz Čakovca otjerali mađarski žandari. Bio je predsjednik Hrvatskog katoličkog društva »Branimir« u Čakovcu, predsjednik Orlovskog okružja 1924—1926., predsjednik SKOM-aškog okružja 1925—1941., predsjednik Podtajništva Katoličke akcije za Međimurje 1940. U pripremama za gradnju i u toku gradnje Katoličkog doma u Čakovcu bio je tajnik Građevnog odbora itd.

U učiteljskoj školi u Čakovcu bio je jedan od najstručnijih, najpoštovanijih, najpristupačnijih radnih profesora od 1923. do 1941. U razdoblju 1941—1943. bio je ravnatelj učiteljske škole u Karlovcu, a od 1943. do 1953. profesor u gimnaziji u Slavonskoj Požegi gdje je umirovljen i gdje sada živi.

2. Anton Luci rođen je 28. prosinca 1835. u selu Adrianec, župa sv. Volkanga u Štajerskoj. Osnovnu školu završava u rodnom kraju, 6 razreda gimnazije u Varaždinu, filozofiju i teologiju u Nadbiskupskom sjemeništu u Zagrebu, gdje je i zaređen za svećenika 1862. godine. Poslije prve mise 24. VIII. 1862. odlazi za kapelana u župu Sveta Marija na Muri, gdje ostaje do konca svibnja 1864. Potom odlazi za kapelana u Štrigovu gdje boravi do 1872. Iste godine postao je župnikom u Dekanovcu, gdje je bio do 1883. Poslije Dekanovca od 1883. do 1904. bio je župnik u Draganju. Umro je u Virovitici 9. travnja 1905. godine.

Lit. — »Katolički list«, br. 16, Zagreb, 20. IV 1905. stranica 195.

— Pismo vlč. dekana Stjepana Slavičeka iz Raskrižja od 6. lipnja 1980.

— Pismo vlč. dr. Stjepana Koluža iz Zagreba od 18. svibnja 1981. (Kožul Stjepan: *Spomenici crkvene umjetnosti Bjelovarskog područja* — doktorska dizertacija).

(Nastavak slijedi)